

کوشش با وجود اینکه عظمه هزار تومان از بیات
 جن انگلیس و بیات قسط و غیره در تمام جیب کارخانه
 نکرده مگر از بیات مسک مالیاتی گرفته و از بیاتی
 پارساله هم تخفیف داده در این صورت مستحق است از
 طرف مجلس مقدس و دولت مأمور بیاید و تحقیق
 نمایند اگر از کسی یک تومان گرفته شده در صورت
 توملی هم دهد و اگر خلاف عارضین در این باب معلوم
 شد سایر عرایض آنها را هم بجهت طلب قیاس کنند
احسن الدوله - مگر انسان مجبور است تا
 وقتی که بیات بلوغ رسیده وریش و پشم هم در آورده
 بچفت خود در یکجا دفن شود توأم الملک بیاید برود
 در جای دیگر حکومت کند.

وکیل التجار - بنده از سابق میخواستم
 بداشتی در این باب نوشته و بمجلس مقدس ارائه دادم
 و حالا عرض میکنم که بیست سال است در بین یکصد
 شغل حکومت و مالیه دو میزند حال چه عیب دارد بجهت
 امتحان باین عده یک تغییر بدهند و مستمی داده شود
 شاید سایرین بهتر توانستند از عهده بر آیند.

(فرینشوق حاج امین الضرب - ورود بمجلس
 نموده رئیس اظهار فرمودند به بنیم جناب حاج
 امین الضرب چه خبر خوشی از بیات گندم و عدل نان
 میدهند که اسباب اطمینان شود.)

حاج امین الضرب - در روز گندم برای
 خودمان از کم و جا های دیگر رسید و بناوفا داده
 شد امروز هم که رقیم دربار بجهت مطالبه باقی گندم
 که باید دولت و ملاکین بدهند بعضی اقدامات شده از
 آن جمله آن هزار و هفتصد خروازی که قرار بود که
 جناب اقبال الدوله از بیات خالصه بدهند و حال نداده
 بودند در روز هزار خرواز و کسری آن را به عمل حواله
 ندادند و هفتصد خرواز آن را هم خودشان گندمی داشتند
 که گفتند برای احتیاط ذخیره شده از آن گندم داده
 و از کبابی نوشته گرفتند که هر وقت آن گندم را خواستند
 کبابی بدهد در هر صورت امیدوارم انشاء الله دیگر
 عدل نان بهتر شده و مردم آسوده شوند (در این موقع
 مجلس علنی ختم و رئیس با محترم السلطنه و سایر
 کلاهی عظمه رفتند باناق دیگر برای مذاکرات
 طابلاً لاهمه)

**مذاکرات روز شنبه ۲۷ ربیع اول
 دارالشورای ملی**

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۲۵ ذی قعدة
 لاهر قرائت کردند.

احسن الدوله - چنانچه در عمل نسل از
 طرف مجلس اقدامات مفیده بعمل آمده که عیاناً
 گندم بیخاخانه ها برسد و رقم اقتشاش بشود خوب
 ست در کیفیت نان هم از طرف مجلس اقدامی شود
 که باینکه گندم خالص بیخاخانه داده میشود جنس
 صحیح ببردیم داده شود که اگر باین ترتیب نان منشوش
 ببردیم داده شود تا فاصله یکماه دیگر لایه نصف
 خلق تهران تلف خواهند شد.

حاج محمد اسمعیل آقا - امروز مفتش
 کبابی چند فقره نان از چند دکان خیابانی معض
 نمونه آورده بود خیلی هم منشوش بود. قرار شد
 از طرف کبابی مفتش صحیح از برای تحقیق
 معین خود ولا هر دکان خیابانی تلفی ظاهر شد
 و مرکز اطلاع بدهد مجازات و سیاست سخت
 بعمل آید.

سیدالاحکما - بنده بعضی شمولات از وزیر
 جنگ و وزیر تجارت داشتم آن روزی که وزراء
 حاضر شدند ممکن نشد شمولات خودم را اظهار
 نمایم خلاصه است ممان آنهارا بخواهیم تا آن
 شمولات بشود.

رئیس - این مطلب مذاکره شده که هرگاه
 کسی باید از یکی از وزارتخانهها شمول شود
 بایست قبل از وقت بآنها اطلاع داد پس از آن
 آنها را بخواهیم طوری نشود مکه آنها حاضر
 شوند و مطالب بدون ترتیب و عدم مسیوقیت
 مهم بمانند.

(در این موقع بقیه نظامنامه وزارت داخله که
 در روز پنجشنبه قرائت شده بود خوانده شد در بین
 قرائت نظرنامه لایحه از طرف انجمن اتحادیه
 فارس بمجلس رسید بر حسب اظهار رئیس قرائت
 گردید مضمون لایحه اشعار بر دو مطلب داشت یکی
 اظهار تشکر یکی از عدم تعیین حرکے توأم الملک
 و اقتناع آنها بجهت اندازه از تائیداتی که داده شده
 است و اظهار اینکه اگر عاقلان نتیجه اقدامات مجلس
 مقدس در رفع تعدیات توأم الملک ظاهر و مشکوف
 نگردد احتمال میرود مجدداً هیجانی از انجمن ها
 بظهور برسد دیگر ایراز همت فیروانه که از ایل
 شامسون بغدادی که در این موقع اجماها حاضر
 شده اند و مکه هر خانه داری دو خروار گندم
 بطهران آورده و قیمت عادلانه بفرشند و باین
 ترتیب بیست و چهار هزار خروار گندم خواهند
 آورد اکنون هم گندم بتوسط ایل شامسون آورده
 شده است بگفته گداشته کمیانی مقرر شود که تحویل
 بگیرد اقدامات با این حال از طرف مجلس مقدس نظر
 توجهی بعمل این جمع صلح فرموده که موجب تشویق
 آنها فراهم شود پس از قرائت لایحه و کلا آنها را
 همراهی و لزوم رفع تعدیات از آنها فرمودند.)

احسن الدوله - چیزی گهست باید یک
 مطلب ملحوظ باشد که هر کس فرستاده میشود کسی
 نباشد که بدتر از حاکم سابق باشد.

رئیس - نظارت این مطلب راجع بمجلس شورای
 ملی است البته باید رعایت این نکته ملحوظ گردد.

آقا سید محمد تقی - معلوم است عموماً
 از اهل شامسون بغدادی مننون و متشکرند ولی
 باید دانست که این امتنان نه از آن باب است که آنها
 گندم خواهند آورد بلکه از آن جهت است که هرایش
 و نظرات آنها صحیح است و بررو کلا نظام لازم است
 که در رفع تعدیات آنها اقدامات لازم بعمل آورند
 البته هر کس نظام صحیحی بمجلس اظهار کند بر
 مجلس لازم است که جداً رسیدگی کند در خصوص
 توأم الملک مذاکره شد که باید جواب تلگرافی که
 بمجلس کرده است داده شود که تاخیر این جواب را
 بجهت عدم حرکت خود قرار نمده (در این موقع
 محترم السلطنه معاون وزارت داخله وارد شد.)

محترم السلطنه - در باب نظرات شامسون
 بغدادی چنانچه عرض کرده بودم مشغول بودند ریاست
 آنها از رئیس سابق سلب شد خود بکنونیک هم تصدیق
 نمود که اعتلاط تکالیف نظامی و حکومتی امر مشکلی
 شده بود این مطلب از اول هم غلط بود عیالته
 نایب الحکومه جدیدی از برای آنها فرستاده میشود
 گویا حاضران معز الدوله که سابق مسوق بوده برود.
صدیق حضرت - خوب است بگفته از طرف
 و کلا این ترتیب را بایل شامسون بغدادی ابلاغ
 نماید.

احسن الدوله - حالا این حکومت تغییر
 کرد اما باید به بنیم اگر بعد از این نرانی فیما بین
 قزاقها و آنها شدگی حکم خواهد کرد.

محترم السلطنه - حاکم حکم خواهد کرد در خصوص
 موقوفی تیولات و جنس چون بعضی ملاحظاتی بایست
 رعایت شود قرار شد هفته دو روز بمجلس از وزراء معتمد
 شود و در این خصوص مذاکره شود و نتیجه مذاکرات
 بمجلس معترم اخطار گردد.

آقای میرزا محمود دخو الساری - سابق هم
 عرض کرده ام که ارباب تیول تصرف میکنند خوب است
 تلگرافی در این باب شود که عیالته آنهاست از تصرف
 نگاهدارند.

محترم السلطنه - تلگراف شده است که کلبه
 در صل مالیات غیر از وزارت الیه کسی تصرف ننماید
آقای میرزا محمود - عمل مالیه موکول برای
 مجلس است آياوزراء میتوانند مداخله نمایند.

محترم السلطنه - تکلیف وزارت است که آنچه
 اصلاح بدانند بمجلس اظهار کنند و در باب تلگراف
 آذربایجان در خصوص تعیین طرق و شوارع و شهر
 بجناب نظام الملک مخصوصاً و سایر حکام عموماً
 تلگراف فرمودند که حالا که از طرف مجلس محترم
 چنین اقدامی شده است که انجمنها دخالت در امورات
 نکنند باید حکام کمال مواظبت را در تنظیم و تأمین
 رعایت نمایند تا نظامنامه برسد در باب تلگراف
 زنجان هم تلگرافی بطرف الدوله شده است که اقدامات
 لازمه بعمل بیاید در خصوص بختیاری ها هم فرمودند
 مشغول اقدامات هستند چون عارض زیاد دارند آزار
 کلی داده خواهد شد و برای اختلافی که مابین خوانین
 آنها شده بخواهیم آرام است بجهت استقرار حکومت
 اقدامات صیجان بشود و در این مسئله هم اقدامات
 لازمه خواهد شد و در خصوص این تلگرافی که از
 تبریز رسیده است فرمودند عرض کنیم با وجود اینطور
 حسن مساعدتی که از طرف مجلس دولت شده است مجدداً
 باز همچنین تلگرافی رسید حالا باید و کلاهی نظام
 خصوصاً و کلاهی آذربایجان اقدامات لازمه نموده که
 این منظورات مرتفع گردد و تلگرافی هم متولی باشی
 نموده اند که مضمون آن این است معض زیارت تلگراف
 صبح فیه حرکت خواهد کرد و راپورت تلگرافی هم
 آمده است که متولی باشی در شرف حرکت است جمعی از
 علما و تجار در خانه متولی باشی جمع و اظهار میدارند که
 تمام دلوائی ما بواسطه ایشان محفوظ بود و همچنین
 جمعی در تلگراف خانه متعصنه اگر جلو گیری
 نشود توبله فساد خواهد شد.

احسن الدوله - در این تلگراف دفتی
 لازم است به بنیم اگر متولی باشی امشب بمیرد خلق
 قم بمجلس اوجه خواهند کرد.

محترم السلطنه - مقصود از این تلگراف
 و راپورت استعمار خاطر و کلا نظام بود جواب هم
 داده شده است (در این موقع آقا سید محمد تقی راپورت
 تلگرافی تبریز را قرائت کردند که مضمون بود بر
 اینکه بعضی از اهالی تبریز لباس مخصوص از
 برای خودشان ترتیب داده و هفته دو روز مشغول
 تیر اندازی و مشق نظامی هستند شب گذشته کاظم
 نام پسر اصغر دولت گر که یکی از ازارار معروف
 است مصادف شب صکودها شده و چهار قبضه
 تفنگ دیوان را از آنها گرفته و جناب نظام الملک
 هم حیرت و اولد شهر شد مردم هم بدیدن ایشان
 میروند.)

حاج محمد اسمعیل آقا - عدان طوریکه گفته شد که بایست بحکومت اقتدار داده شود البته اقتدار تام داده خواهد شد که از مهله تنظیم وادای وظایف و تکالیف خود برآید .

وکیل التجار - درخصوص نظام حالاکه در میان ملت هیجانی پدیدار شده است خوب است که از طرف دولت اقدامی شود که این جمع در تحت اداره نظامی درآمد البته در موافق لزوم بدرود خواهند خورد .

رئیس - کلیه ترتیب نظام در این مملکت تنبیری خواهد کرد انشاءالله آنوقت ترتیبات صحیحه داده خواهد شد

معتشم السلطنه اظهار داشتند - امروز رایسورتی تلگرافی از استرآباد رسیده است قرائت مگردند مگر باینکه بعد از آنکه احکامات در استرداد اسرا صادر شد پس از تحقیق معلوم گردید بیست و دو نفر از اسرا در نزد طایفه درجی که مفاخر الملک رئیس آنها است می باشند مقرر شد مفاخر الملک برود بهرطوری امکان باید آنها را مسترد دارد و در صورتیکه کوتاهی کنند دوازده هزار تومان بدهد و خود امیر اعظم هم اردوی منظم تشکیل داده سه روز قبل حرکت کردند بعد معلوم شد که مفاخر الملک بنای سرکشی را گذارده و خیال فاسد دارد و از طرف دیگر هم اکرم الملک ابلیسانی با سوارهای فندرسکی باو ملحق شده تلگرافی هم خود امیر اعظم کرده که اشاعز بهمین مطالب داشت بجلاله اینکه اکرم الملک و مفاخر الملک باردوری امیر اعظم بر خورده و آذوقه اردو را گرفته اند

معتشم السلطنه - امروز مخصوصاً انابک اعظم رفتند تلگراف خانه ترتیباتی که لازم بود دادند مقصود از ارائه این تلگراف و راپورت این بود که مجلس محترم از این اقدامات مسبوق باشد و انشاءالله بهمان ترتیبات رفتار خواهد شد و اگر نشد با استحضار مجلس اقدامات لازمه خواهد شد

آقا میرزا محمود خوانساری - آن روز که در مجلس رای داده شد قرار نشد که بقوه قهریه اسرا گرفته شوند قرار شد اشخاصی که بانی این کار بودند پول بدهند تا اسرا مسترد شوند

رئیس - مگر آرزوی در مجلس نبودید که مذاکره شد اگر نباشد پول بدهند باید آن اشخاص که باعث بودند بامامور دولتی بروند اسرا را استرداد نمایند اما اگر از طرف دولت باید اقدام شود بقوه قهریه باید استرداد نمایند

معتشم السلطنه - سابق این طور قرار داده شد مشله دیکیست و از این راپورت هم چنین معلوم می شود ولی ازین ترتیبی که حالا پیش آمده است بانتضای وقت ومصالحت باید اقدام کرد .

دکتروالی الله خان - معلوم است هر رئیس یک اندازه از حال مرئوسین خود مسبوق است و البته اجزای خودش را بهتر می شناسد از فراریکه از این راپورت استنباط میشود اول این اشخاص مطیع و فرمان بردار بودند ولی بعد تهیه نشون دیده بنای خونسری گذارند باینست این تحریک اظهاران شده باشد حالا لازمت در احضار آنها اقدام شود از تحریکات تهران هم جلوگیری شود .

حاجی محمد اسمعیل آقا - تا حال باندازه که به وزارت داخله تکلیف شده با آن حسن تدبیری که دارند انجام داده اند بعد ازین هم البته هر طور مصالحت بدانند اقدام خواهند کرد مگر کین راهم خودشان می شناسند جلوگیری هم خواهند نمود .

صدیق حضرت - درخصوص آسف الدوله تا حال شروع با اقدام شده است یاخیر ؟

معتشم السلطنه - بلی امروز مخصوصاً دستور العمل داده اند به وزارت عدلیه مشغول هستند حالا اگر لازمست از طرف مجلس هم ماموری برود که نظارت داشته باشد معین فرمایند . (درین موقع آقا سید محمد تقی تلگراف قوام الملک را خوانند که مقرر بود باینکه دو شاه است مشغول خدمت هشتم خلاف عمل رفتار نکرده بلکه کسکال همراهی را از انجمن صلی نموده مغارج و کلاهی را هم که باید به مرکز بیایند خود و فرزندان متحمل شده ام چند روز است بواسطه اشتباه کاری که نمودند از خدمت دیوانی استفاده کرده و قبول هم شده است یک سوال میشود که اگر یک نفر بخواهد بقانون مشروطیت بی طرفانه بکار های خود مشغول باشد میتواند یا باید بدون تحقیق اخراج شود اگر چنان است خوب است علاوه بنده راپورتند تا بنده بروم در ممالک دیگر .

حاج محمد اسمعیل آقا - این راییکه مجلس در باب احضار او داده منافات با مقاصد مهم ندارد خوب است عیال حاضر شوند همین مقاصدم مجری خواهد شد .

(در این موقع تلگرافی را که متولی باشی قم اظهار داشته بود آقا سید محمد تقی قرائت داشتند فریب پایین مضمون بود اینکه دها گویا احضار کرده بودند که بریارت اعلیحضرت همایونی مشرف شوم البته اطاعت خواهم کرد اما چون از بدایت خود را در درمزه حامیان این اساس می دانستم حالا که مراد در عداد مستبدین میشوند نهایت آسف را دارم بپا هم امیدوارم بعد از تحقیق دفع این شبهات بشود .

گفتند ایشان هم مثل قوام الملک بیایند تعقیق میشود البته در صورت خلاف رفع اشتباهم خواهد شد (در این موقع مجلس ختم شد)

مذاکرات روز یکشنبه بیست و هشتم ربیع الاول دار الشورای ملی خلاصه مذاکرات روز شنبه ۲۷ را آقا سید محمد تقی قرائت کردند .

وکیل التجار - سابقاً در خصوص قلع زمان اجلاسات مجلس شکایت کردیم و نتیجه بخشیده بهمین ترتیب مانده تا کنون می گفتیم مجلس کار ندارد ولی حالا خیلی کار داریم نظامنامه اساسی ناتمام مانده نظامنامه وزارت داخله هم طولانی است باید خوانده شود و در روز دیگر هم نظامنامه وزارت عدلیه خواهد رسید اگر حال مجلس ما بدین عنوان که این چند روزه یکدرد بگذرد هیچ کاری از پیش نخواهد رفت لابد هر روزی از طرف وزارت داخله معاونان بمجلس میاید و بعضی راپورتها را اظهار عینماید بواسطه بعضی از مطالب اقتضای انعقاد کمیسیون سری هم میشود بدین ترتیب کاری انجام نخواهد یافت مسلم است این ترتیب و وضع منافی وقت مجلس است این فقط وضعی از برای انجام مطالب

مهمست اینگونه راپورتها و مطالب باید راجع باشد بانجمنهای مخصوصی که منافی با وقت مجلس نباشد و آنها هم اعضاء انجمن باید بانتخاب اعضای مجلس باشد .

دکتروالی الله خان - قانون هر مملکتی اینطور است که هر گاه از طرف یکی از وزارتخانهها معاونی بفرستند و مطلبی اظهار شود در این موقع بایست کار مجلس را بتسویق انداخت و بکار آن وزارتخانه پرداخت ولی باید کمیسیونی هم تشکیل داده شود که کار هر وزارتخانه هم در انجمن مخصوصی انجام پذیرد باین ترتیب رفع ایرادات شما میشود

وکیل التجار - عیال ما کاری با خارجه نداریم مطابق این نظامنامه داخلی مجلس انعقاد کمیسیون نیاید منافی با وقت مجلس باشد باید در خارج از مجلس کمیسیون منعقد شود .

رئیس - در خارج معمول است بجهت هر وزارتخانه کمیسیونی تشکیل میشود . در اینجا بواسطه قلت اعضاء اقدام نشده حالا که مقتضی هست یکمده معین میشوند که در مواقع لزوم بانجام مرجوعات وزارتخانهها بپردازند تا وقت مجلس عاقل نماند .

وکیل التجار - مقصود بنده هم همین است یکی دیگر نیامدن یا دیر آمدن و کلا است باید منتشان مجلس با کمال مواظبت حضور و غیاب و کلا را اخطار کنند تا آنها هم تکلیف خودشان را بدانند زیرا که فعلا کار خیلی داریم .

ادیب التجار - وقت حضور در مجلس معین نشد خوب است معین فرمایند .
رئیس - وقت مجلس معین است دو ساعت بقریب باید حاضر شوند کرا از هم تکلیف شده ولی رعایت نکرده اند حالا خوب است متفقاً از این ترتیب تخلف نکنند .

آقای میرزا محمود خوانساری - مگر در باب اغتشاش طهران صحبت شد ولی اقدام صحیحی بعمل نیامد وزارت داخله حالیه هم گویا از وضع اغتشاشات اطلاع ندارند بر روز سوارهای کشیکخانه در طرف دروازه قزوین نزاع نموده اند پریش هم در بازارچه نایب السلطنه سوار و سرباز نزاع کرده عاقبت ریخته اند و قوهخانه را هم چاییده اند دیروز هم سیدی را در سمت سر قهر آقا زخم زده اند قریب پانصد نفر گویا امروز در مسجد شاه اجتماع نموده و متظلمند اعظم السلطنه هم آمده بود خود بنده هم رفته زخم سر رسید را دیدم خوب است بوزارت داخله نوشته شود که سوار و سرباز از برای رفع فساد است نه تولید اغتشاش البته باید اقدامات لازمه بعمل آید که رفع اینگونه از مقاصد بشود .

سیدالحکما - دیروز عرض کردم بعضی سئوالات از وزارت جنگ دادم فرمودید لایحه نوشته شود اینکه نوشته ام یکی از آن سؤالات در خصوص بلکونیک رئیس زقافخانه است که ۲۸ سال است باین مملکت آمده تصرفات و تعدیات زیاد نموده تا حال که تعدیات او با بل شامسون بدادی هم سرایت کرده .

رئیس - این سئوالات را در خارج حاضر نمایم تا بوزارت جنگ بفرستند روزی که معاون وزارت جنگ آمد گفتگو کنید (در این موقع شروع شد بقرائت نظامنامه وزارت داخله و بعد از آن مجلس ختم شد)